

INCESTUL ȘI SOCIETATEA. ASPECTE BIOETICE, LEGALE ȘI PSIHOLOGICE

Irina Coceanji

(Coordonator științific: dr. în filos., conf. univ. Anatol Eșanu)

Catedra Filosofie și Bioetică

Summary

The Incest and the Society. The Moral, Legal and Psychological Aspects

Today, incest is treated as a criminal act, prohibited by the ethical principles of human society, the Criminal Code of most countries of the world and harshly punished by the law. The article mentions the moral, psychological and physical consequences which are caused by the above-named act. The author stresses the taboo's nature which varied considerably over the centuries, from one society to another, from one age to another. This study addresses the issue of incest from religious, legal, social and bioethical aspects.

Rezumat

Actualmente incestul este considerat drept act criminal, prohibit de principiile etice ale societății umane, de Codul Penal al majorității țărilor lumii și pedepsit aspru de lege. În articol se menționează despre consecințele morale, psihologice și fizice provocate de actul sus-numit. Autorul accentuează caracterul acestui tabu care a variat considerabil pe parcursul epocilor, de la o societate la alta, de la o vîrstă la alta. În acest studiu se abordează problema incestului din aspecte religioase, legale, sociale și bioetice.

Republica Moldova are sute de fiice violate de propriii tati. Jumătate dintre victimele traficului de femei au fost supuse în copilărie violului sau incestului, adică abuzului sexual din partea propriului tată sau frate. Sute de fetițe se pare că sunt violate anual de bărbații maturi din propria familie, dar nimeni nu a efectuat pînă în prezent nici un studiu și situația lor devine cunoscută abia peste zeci de ani, dacă ajung din întâmplare la medic cu stări psihologice degradante. Incestul, în acest caz, este echivalat cu violul, pedofilia, avînd grave consecințe asupra psihicului și fizicului victimei .

Prin incest (lat. incestum) se înțeleg raporturile sexuale între rude în linie directă sau între frați și surori. Incestul reprezintă un tabu în majoritatea culturilor, avînd implicații neplăcute din punct de vedere biologic/genetic, social și religios. Acest termen este deseori asociat celui de pedofilie sau viol, cum s-a menționat mai sus, deoarece printre toate relațiile incestuoase, cele între părinți și copilul minor sunt cel mai sever condamnate. Problema incestului este foarte larg răspîndită, considerîndu-se un fenomen transgenerațional. Incestul este trăit în rușine și secret, fiind o temniță care blochează și ascunde în sine victimele și martorii acestui fenomen [1]. Noțiunea descrisă mai sus reprezintă, de fapt, o invenție a omului, cu o interpretare variabilă de la o epocă la alta, de la un grup social la altul, în dependență de interese.

Dacă ar fi să trecem prin istoria apariției incestului, atunci ar trebui să menționăm că începînd cu Epoca de Piatră și finisînd cu feudalismul, incestul era practicat în diverse scopuri : de a imita caracteristicile divine (a zeităților care, în marea lor majoritate, practicau căsătorii consanguine: *Osiris și Isis*) ; de a majora numărul de membri a unui trib, pentru menținerea unei dinastii la putere, pentru transmiterea moștenirii (tronului sau averii) în cercul aceleiași familii sau doar din simpla încăpăținare cu scop demonstrativ, de a nu respecta legile expuse în Codul Penal [9].

Cazuri de incest s-au întîlnit și printre oamenii „mari” din istorie. Așa ceva s-a întîmplat în Roma antică, unde, de exemplu, violarea jurămîntului de castetate de către călugărițe, era taxată ca incest și considerată o crimă intolerabilă, condamnată cu moartea (îngropate de viu). Cunoscute sunt și cazurile lui *Clodius Pulcher* care a fost acuzat de incest cu sora sa Clodia, *Jean al V d'Armagnac* care s-a cuplat cu sora sa Isabelle d'Armagnac; *Ramses al II-lea*, despre care se spune că a avut copii cu cel puțin 2 din fiicele sale; familia *Ptolomeu* care erau toți incestuoși și se căsătoreau între frați și surori. Unul din cazurile cunoscute este și cel al *Cleopatrei* care s-a căsătorit succesiv cu 2 dintre frații săi mai mici, sub pretextul de a respecta

testamentul tatălui său (care zicea că tronul va reveni mezinului și mezinii împreună). Însă după un scurt timp ea i-a lichidat, pentru a putea governa țara de una singură [9].

Cunoscute sunt și legendele Zeilor care demonstrează practicarea incestului între divinități. În mitologia greco-romană, de exemplu, *Zeus* era căsătorit cu sora sa *Hera*, iar *Oedipe*, fără să știe, s-a combinat cu mama sa *Jocaste*, după ce și-a ucis propriul tată. În mitologia Egiptului Antic o mare parte a zeităților erau incestuoase, începând cu cuplurile Chou-Tefnout, Geb-Nout, Osiris-Isis și finisînd cu Seth-Nephtys, care erau cu toții cupluri frate-soră [6].

Bioetica legală a incestului este descrisă de Codul Penal. În țările unde există interdicția acestuia, definește și penalizează actul propriu-zis în mod diferit. Legea canadiană consideră incestul ca act criminal și pedepsește cu 14 ani de privare a libertății pe oricare persoană care îl practică [3]. În Franța acest termen a dispărut din Codul Penal după revoluția din 1789, însă a fost descrisă ca fiind „ o circumstanță agravantă, din rîndul agresiunii sexuale sau violului, comisă asupra unui minor de către o rudă sau părinte”. Însă o relație incestuoasă acceptată de ambele persoane implicate, nu este considerată criminală și nu va fi supusă unei anchete penale. Dar dacă în rezultatul acestei relații apar copii, atunci ea va fi descrisă ca infracțiune și cazul va fi înaintat Curții Supreme de Justiție care va decide soarta cuplului dat [9].

Articolul 213 al Codului Penal elvețian (cartea II, titlul al 6-lea) condamnă clar incestul: „actul sexual între ascendenți și descendenți, între frați și surori, consangvini sau uterini, va fi pedepsit prin privarea libertății” [3]. Codul Civil a majorității țărilor, incluzînd și Republica Moldova, interzice mariajul consangvin între părinți și copii, frate și soră, bunei și nepoți etc. Se interzice, de asemenea, adoptarea unui copil născut în urma unei relații incestuoase de către tatăl biologic al acestuia, dacă el este fratele sau rudă de gradul I al mamei. Această decizie permite nerecunoașterea drepturilor de tutore a părinților incestuoși [9]. Codul Penal românesc, prin Art. 203, reglementează astfel infracțiunea de „Incest”: „*Raportul sexual între rude în linie directă sau între frați și surori se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani.*” Prin rude în linie directă se desemnează străbunici, bunici, părinți, copii, nepoți, strănepoți, etc.

Infracțiunea se comite, sub aspectul elementului material, printr-un raport sexual, adică un act sexual firesc între două persoane. Infracțiunea se săvârșește cu intenție directă, se consumă în momentul realizării raportului sexual, putînd îmbrăca și forma unei infracțiuni săvârșită în forma continuată, când actul sexual se referă la anumite intervale de timp. Tentativa este pedepsită de lege.

Incestul este un delict sexual, care apare atunci când agresorul și victima sunt înrudiți și nu ar putea să se căsătorească legal. Din cauza naturii sale, incestul deseori nu este raportat și este dificil de dovedit. Din păcate, incestul și molestarea intrafamilială sunt probabil, cele mai frecvente forme de abuz sexual asupra copilului. Incestul reprezintă „o închisoare, în care sunt aruncați victimele și martorii lor” [9]. Incidența reală ale actelor sexuale în care victimele sunt copii este dificil de evaluat din cauza lipsei unei statistici la nivel național.

O mare influență o are și biserica în prohibirea practicării incestului. Biserica islama nu permite mariajul dintre rudele din linie directă, interzicerea fiind valabilă la infinit. În linie colaterală nu se încuviințează căsătoriile între frați și surori, nepoți și unchi, chiar dacă părinții nu sunt biologici, însă se permite practicarea incestului între verișori [6]. În ceea ce privește tradițiile *iudeo-creștine*, se descrie foarte bine prohibiția incestului în Talmud, alături de celelalte 2 interziceri : proslăvirea idolului și omorul.

Biblia creștină, de asemenea, interzice incestul (Levitic 18: 6.) : „Nici unul din voi să nu se apropie de ruda lui de sânge, ca să-i descopere nuditatea sa ; nici unul dintre voi nu va lua de soție, femeia tatălui său și nimeni nu va ridica așternutul tatălui său pentru a-i descoperi goliciunea ”. Prohibiția incestului se extinde pînă la grade de rudenie ce trebuie strict respectate : gradul 3 în linie directă și 2 în linie colaterală. Pedepsele, în cazul încălcărilor, erau diverse, de la cea mai lejeră – excomunicare și imposibilitatea de a se căsători, pînă la cea mai severă, cea capitală, care de obicei se practica în cazul incestului spiritual, adică între confesor (duhovnic, preot) și pocăit (slujitorul Domnului), privită ca un sacrilegiu [6].

În așa fel, acest tabu este aproape că universal, prohibit de toată lumea, cu mici excepții. Interzicerea universală a incestului este explicat cu ajutorul unor *teorii filosofico-științifice*. Una dintre aceste teorii, și anume cea biologică finalista accentuează pericolul biologic pentru evoluția speciei umane. Această teorie pune accent pe mariajele consangvine, în urma cărora se pot exterioriza multe maladii recisive, destul de periculoase, fiind semnalate de specialiștii în domeniul geneticii umane moderne. După teoriile psihanalitice finaliste, în special după teoriile lui *Freud*, acest tabu reprezintă rezultanta presiunilor sociale interiorizate ajunse la reorientarea ambivalenței sexuale înspre rudele apropiate. Prohibiția incestului este necesară pentru menținerea ierarhiei între generații, disciplinei și coeziunii familiale, pentru a elimina tensiunile, geloziiile și competițiile [9].

După părerea lui *Claude Levi-Strauss*, interzicerea incestului fondează societatea umană prin impunerea indirectă a oamenilor de a forma legături cu necunoscuții. În așa fel oamenii nu se pot conjuga cu frații și surorile lor, încercând să lege relații cu străinii [7].

Simboliștii argumentează în teoriile sale necesitatea prohibiției incestului. Ei spun că pe parcursul evoluției societății primare până la constituirea unei societăți umane, au fost elaborate unele reguli și coduri care au reușit, mai mult sau mai puțin, să stăpânească dorințele sexuale și societatea înăși. Aceste coduri au la bază simbolica identicului și diferitului care ne orientează spre ideea că „lumea este creată din opoziția celor două elemente, identicul și diferitul, și a echilibrului între ele, care prin asocierea sau disocierea lor obține efecte benefice asupra societății”. Interdicția incestului este mai mult decât un reziduu al naturii noastre animale sau o dorință de a organiza viața socială și de a permite coexistența pacifică între grupuri.

În ciuda interdicției incestului pe care Freud îl credea universal, incestul rămâne a fi un fenomen neelucidat. Deseori, când incestul este echivalat cu abuzul sexual, el este acompaniat de taină și sentimentul de vină care, din păcate, apasă puternic asupra personalității victimelor, având consecințe grave. Pentru unii este o moarte psihică în dezvoltarea psihologică, psihofectivă și psiho-sexuală ulterioară. Copiii victime ale incestului primesc traume grave, care periclitizează creșterea și dezvoltarea lor ulterioară, fugind de societate, interiorizându-se, înfricoșați de a nu fi luați în râs și arătați cu degetul. La aceste persoane riscul toxicomaniei este de 7 ori mai mare, iar riscul sinuciderilor crește de 10 ori [2].

Asociația Internațională a Victimelor Incestului (AIVI) a elaborat un sondaj în urma căruia s-a constatat că :

- 80% din victime sunt de sex feminin ;
- 45% din violențe implică copiii sub 9 ani ;
- În 70 – 80% din cazuri, agresorul este cunoscut de victimă ;
- 30% din autori au fost și ele, în copilărie, victimele violențelor sexuale ;
- 50% din anorexici și 75% din bulimici au fost cândva agresati sexual.

Respectiv primul congres internațional a victimelor incestului va fi organizat de *AIVI* în data de 4 octombrie 2008 la ASIEM (Paris), unde vor fi invitați toți doritorii, de la victime și apropiații lor, medici și paramedici, psihoterapeuți, până la studenții curioși, cu scop de a cunoaște, a studia și a învăța problematica incestului și acțiunile necesare în „repararea” traumatismelor persoanelor suferinde [8].

Agresorul traumează victima cauzând nenumărate prejudicii dezvoltării sale (deregări psihice și de stres post-traumatic). Impactul abuzurilor sexuale nu este privit, în acest context, ca fiind o maladie, dar ca fiind compromiterea creșterii și dezvoltării normale ale copilului.

Consecințele cele mai frecvente ale incestului sunt, pe termen scurt, tulburări de somn, sentimentul de sufocare, dureri abdominale repetate, oboseala, indispoziție, schimbări bruște ale comportamentului, ale dispoziției, enurezis, defecare necontrolată, anorexie sau bulimie, blocajul creșterii, simptome psihotice, delir etc, dar cel mai grav rămâne a fi curmarea copilăriei lor, incapacitatea de a se mai juca cu copiii, cu impunerea unei pseudo-maturități, în special luarea unor atitudini seducătoare foarte periculoase pentru victime, riscând să mai fie abuzate sau maltratate [4]. Din momentul abuzului ele se consideră pîngărite și murdărite, ele își urăsc corpul și caută să se răzbune. Ele suportă un grav conflict interior, de aceea ajung să accepte să fie

violat în continuare, crezând că oricum trupul lor e pierdut, dar, câștigând ceva bani, ele ar putea să învingă și să-și schimbe viața [5].

Din aceste considerente, procesul de vindecare se începe de la restabilirea ciclului normal de creștere a victimei, cu recunoașterea și acceptarea situației create. Acest lucru este posibil doar prin susținerea personală, interpersonală și sistemică care sunt un factor determinant de care ființa umană are nevoie pentru a înfrunța stresul, umilințele și toate neînțelegerile trăite. De aceea este esențial, pentru victimă, de a fi ascultată, înțeleasă, ajutată pentru a putea trece peste trecutul înfiorător și a se reorienta spre viitor, care nu mai este atât de sumbru atunci când este cineva alături în care poate avea încredere și pe care se poate baza [2].

Incestul este prezent în toate rapoartele Organizației Națiunilor Unite cu privire la situația fetițelor în țările în curs de dezvoltare, și în aceste rapoarte se face deseori referință și la Republica Moldova.

Dar nici o autoritate legală de la noi nu s-a autosesizat încă pe marginea cazurilor de viol în familie, iar problema rămîne, pînă cînd, una tabu.

Referințe bibliografice

1. A se vedea : Françoise Héritier, Boris Cyrulnik, Aldo Naouri : **De l'inceste**, 2006 ;
2. A se vedea : <http://inceste.marievincent.org> ;
3. A se vedea : http://www.senat.fr/lc/lc102/lc102_mono.html ;
4. A se vedea : JAÏTIN : **Clinique de l'inceste fraternel**, Psychothérapies, 2006 ;
5. A se vedea : Karen Sadlier : **Etat de stress post-traumatique chez l'enfant**, 2005 ;
6. A se vedea : Salomon Reinach : **La prohibition de l'inceste et le sentiment de la pudeur**, *Cultes, mythes et religions*, Tome I, Éd. Ernest Leroux, Paris, 1905, pp. 157-172 ;
7. A se vedea : SIMONIS, YVAN : **Claude Levi-Strauss Ou La Passion De L'Inceste. Introduction au Structuralisme**, Paris: Aubier Montaigne, 1968 ;
8. A se vedea : Site-ul oficial al **Asociației Internaționale a Victimelor Incestului (AIVI)** : <http://aivi.org> ;
9. A se vedea : **Wikipedia** - enciclopedia on-line: <http://fr.wikipedia.org/wiki/Inceste>.